



Leif Packalénin matkapäiväkirjoista '91 - '98 poimittuja piirroksia ja Tarmo Koiviston piirroksia seminaarimatkoilta 1993 ja 1996.

LP: Olen tosi innostunut tästä sarjakuvayhteistyöstä, johon ryhdyin 90-luvun alussa tansanialaisen piirtäjän Katti Ka-Batombon kanssa. Meillä oli molemmilla sama idea, että sarjakuvaa olisi kelvollinen viestintämuoto kehitysyhteistyössä, Katti piirtäjänä, minä kehitysyhteistyöaktivistina. Lähdimme liikkelle aika haparoiden, mutta yhteistyö on nyt löytänyt muotonsa.

Yhteistyö alkoi Suomi-Tansania seuran ja Tanzania Popular Media Associationin (TAPOMA), tansanialaisten piirtäjien ammattijärjestön välillä. TAPOMA pitää toimistoaan Morogorossa, missä sillä on sarjakuvakirjasto (n. 500 nimikettä) ja materiaalipalvelu (paperit, yms).

TK: Lähdin Leifin mukaan Tansanian ensimmäiseen sarjisseminariin 1993. Sitä ennen Leif oli suostutellut



TAPOMA: TAPPE
TAPPE: TAPPE
TAPPE: TAPPE

comics power goes AFRICA

Leif Packalén - Tarmo Koivisto

minua toista vuotta saaden minut vähitellen uskomaan osuuteni hyödyllisyyteen. Näin jälkempäin en voi kuin kiittää, ihaila ja ihmetellä hänen näkemystään, taitoaan ja sitkeyttä. Olin nimittäin varmasti yksi helpoimmin taivuteltavia niistä kymmenistä, jotka hänen on ollut saatava lajuamaan idean merkitys ja toimivuus, jota projekti voisi toteuttaa.



LP: Olen matkustanut sarjakuvan merkeissä Afrikkaan 1991-98 samaa kaavaa noudattaen, ensin Nairobiin, siellä olen tavannut Frank Odoin, Gado Mwampembwan ja muita sikäläisiä piirtäjiä ja jatkanut Nairobiasta Tansaniaan, Dar es Salaamiin ja Morogoroon. Seminaareja ja kokouksia on pidetty sekä Morogorossa että Darissa.

TK: Vuoden '93 seminaari oli ensimmäinen matkani Afrikkaan ja ylipäätään Euroopan ulkopuolelle. Yllätykseni sopeuduin vallan hyvin sikäläiseen elämäntapaan, eritoten ajan käyttöön. Afrikkalaisen aikakäsityksen tulevaa kuvaa hyvin lause "Anytime from now" (kysymykseen, koska hän tulee), menneyttä "But now he's here", (kysymykseen, miksi hän tuli tunnin

pari myöhässä) ja nykyisyyttä "There's no hurry" (kysymykseen, koska lähdetään). Oma ajantajuni on samaa maata. Itse seminaarissa aikataulut pitivät, aamukahdeksasta ilta kahdeksaan joka päivä, kiitos Leifin. Innostuneet seminaarilaiset jatkoivat keskenään vielä yömyöhään.

LP: Tärkein, ensimmäinen seminaari pidettiin Morogorossa 1993. Gayo, tansanialainen pila- ja piirtäjä ilmoitti heti seminaarin jälkeen "You have changed my life!"

TK: Tärkein, ensimmäinen seminaari pidettiin Morogorossa 1993. Gayo, tansanialainen pila- ja piirtäjä ilmoitti heti seminaarin jälkeen "You have changed my life!" Taron Mämmilän esimerkki todisti paikallisen kulttuurin merkityksen sarjakuvassa - ei ole mitään "parempaa" kansainvälistä tapaa tehdä sarjakuvia. Piirtäjien ammatti-identiteetti on vahvistu-



GUEST WING
MOROGORO '93



nut tänä aikana.

Jokaisessa seminaarissa on korostunut tekemisen ilo, piirtämistä jatkettiin aina myöhään iltaan ja palautekeskustelut olivat tosi pitkiä. Piirtäjille tarkoitettuja isompia seminaareja oli vielä vuonna 1995, 1996 ja 1998 (kansalaisjärjestöille). Välivuosina on järjestetty kokouksia, muutaman tunnin mittaisia seminaareja yms.

LP: Katti on hyvä tyyppi, kartuttanut osaamistaan eri aloilla, harras muslimi ja monen periaatteen mies. Hän on rauhallinen, kunnan "family man", kaikki pitävät hänestä.

TK: Katti kutsui meidät kotinsa syömään. Hän asui perheineen (vaimo ja kaksi pientä poikaa) pienten talojen ja majojen muodostamassa pihapiirissä kahta huonetta (3 X 4 m). Toisessa nukuttiin, toisessa syötiin. Jälkimmäisessä oli ovi, pieni lasiton ikkuna-aukko sekä Kattin työpöytä ja -tuoli. Muita huonekaluja ei ollut, ellei sellaisiksi lasketa vesisäiliötä (johon Katti haki vettä mopollaan muutamien kilometrien päästä), rullalle käärittyä mattoa (joka levitettiin lattialle aterian ajaksi), paria pahvi-



KATTI KA-BATOMBO MOROGORO 29.4.1993 TK

laatikkoa (jotka sisälsivät Tapoman ja Kattin kirjaston) ja öljylamppua työpöydällä (sähköä ei ollut). Kattin vaimo valmisti aterian pihalla. Saimme muslimien juhla- ja arkiruokaa. Erittäin maukkaita molemmat.

Pihapiirin vilkas elämä (miehiä, naisia, lapsia, kanoja, vuohia jne) ja Kattin arvostettu asema yhteisössään häiritsevät hänen työtään päivisin: väkeä tuli ja meni (kulttuuriin kuuluu avoimien ovien päivä joka päivä), kysyttiin neuvoa ja haluttiin mielipidettä jos jonkinlaiseen asiaan. Illalla ja yöllä öljylampun lepatus taas rasitti silmiä (päiväntasaajalla pimeys putoaa kuin säkki päähän kello kuudelta). Ihailuni ja arvostukseni Kattia ja hänen tuotantaan kohtaan nousi toiseen potenssiin tuon vierailun jälkeen.

Frank Odoi tuli mukaan kuvaan 1991, jolloin tavattiin Nairobiissa. Frank on rento hulivili, aikamoisen piirtäjätönnön tehnyt. Sisäpiireissä hänen kutsunimensä on Your Excellency, hän on ollut monen aloittelevan piirtäjän esikuvan, tottunut seminaariin ja käynyt mm.



FRANK DANSAR OCH SJUNDE OSIBISA PA ANSLUTNINGEN. MOROGORO '93

Suomessa kolme kertaa. "Golgoti"-albumi ilmestyi Suomessa 1995 (Like).

TK: Frank on jo vanha Suomen kävijä ja hyvä ystäväni. Hän on Ghanasta ja ilmeisen tyyppilinen länsi-afrikkalainen ilopilleri verrattuna pidättyvämpiin itä-afrikkalaisiin. Juttu a piisaa ja remakkaa naurua. Frank perehdytti minut Darin ja Morogoron yössä afrikkalaiseen tanssikulttuuriin, jossa mies hakee miestä siinä kuin naistakin, siis tanssimaan. Minä perehdytin hänet suomalaisen saunakulttuuriin Orivedellä ja jatkossa toivotavasti myös tango-afrikkalaiseen tanssikulttuuriin Eräjärven Rönillä. Mies on myös työn sankari, rautainen alan ammattilainen, jonka esi-



merkki ja olemus on nuoremmille afrikkalaispiirtäjille uskoakseni tärkeämpi kuin me eurooppalaiset pystymme ymmärtämään.

Gayo on Tansanian ehkä suosituin piirtäjä, joka erikoisuutena tekee mykkää sarjakuvaa. Ihmiset pitävät erityisesti niistä ja keskustelevat niistä työpaikoillaan.

TK: Gayo halusi tietää kaiken ja mieluiten heti. Kysyi, kuunteli, keskeytti, väitti vastaan, meni pohtimaan ja tuli kohta tarkentamaan ja tarkistamaan. Toisessa seminaarissa '96 hän oli päättänyt istua katsomassa koko ajan, kun tein Mämmilä-jakson luonnostelua ja

tussausta. Se kesti tunteja ja oli tuskan paikka malttamattomalle miehelle. Minulle myös: Gayo halusi välttämättä tietää, miksi juuri tuo viiva piirrettiin juuri noin ja juuri tuolla välineellä, miksi juuri tuo viiva kumitettiin tai raaputettiin pois, mitä tuo ilme tarkoittaa, tuo lause merkitsee jne.

Kuten Leif sanoi, ensimmäisestä seminaarista hän lähti sanoen: "You have changed my life!", muutti Kingorisa pilakuvasta sarjakuvaksi ja perusti lehden. Toisesta hän lähti paikallisen puusepän nikkaroimaa valopöytä hellästi sylissä kantaen. Jo ennen mahdollista kolmatta hän on hankkinut Mac-tietokoneen tykötarpeineen. Koneen ylijäämä-

ajan hän vuokraa tarvitseville. Kingo-lehden synnyssä ja kehityksessä näkyy hyvin muutoksen suuruus ja nopeus. Gayo työllistää itsensä isäksi suo-



KATTI KA-BATOMBO MOROGORO 29.4.1993 TK



raan koko joukon muita piirtäjiä ja kirjoittajia sekä välillisesti vielä lisää. Hän on "mies, jota kannattaa seurata" kuten tansanialaiset sanoivat.

Gado Mwampembwa on skarppi nuori tansanialainen piirtäjä, joka työskentelee Kenian Daily Nation -lehdessä. Gado on tuttu Suomessa antirasistisista pilapiirroksistaan (julkaistu Kepan Kumppani-lehden liitteenä joulukuussa 1997).



POST NO BILL
LEHDET OSTETAAN
AINA KADULLA,
DAR ES SALAAM '95

TK: Molemmat seminaarimatkat Afrikan ovat olleet suuria elämyksiä monessakin mielessä, mainittavan negatiivisia vain vatsatautioreiden osalta. Ihastuin ihmisiin, musiikkiin ja luontoon. Miku-



MY MOTHER ALWAYS ENCOURAGED ME... (GADO)
MAKSTATELEKWI GADON, NAIROBI '95

min kansallispuisto on elämäni suurin luontolämitys: tuli kumma, suuren rauhan, levollisuuden ja tuttuuden tunne, kuin kotiin tullessa (jokin geenitason muistuma, varmaan).

Oli aikamoinen etuoikeus saada liikkua, asua ja työskennellä paikallisten ihmisten kanssa, joukon jäsenenä eikä turistina. Työ oli väliin rankkaa, mutta aina palkitsevaa: aika harvoin sitä pääsee mukaan seuraamaan ja vaikuttamaan kansallisen sarja-

kuvan syntyyn ja kehitykseen ennen kansainvälisiä syndikaatteja.

I.P: Kampanjasarjakuvan edistäminen on ollut seminaareissa keskeisin sisältö, mutta sarjakuvaosaamisen lisääntyessä taso on noussut myös muissa töissä. Esim Kingo-lehti, jonka Gayo perusti vuonna 1994 on nyt varsin tasokas huumorilehti. Monipuoluejärjestelmän myötä Tansaniaan on tullut uusia lehtiä, jotka julkaisevat sekä pilakuvia että sarjakuvia. Piirroksat ja sarjakuvat ovat kritiikin suosittuja - sen huomaa kun kävelee jonkun piirtäjän kanssa siellä, missä heidät tunnetaan.

LP: Matkustaminen Keniassa ja Tansaniassa on kuin tropiikissa yleensä - hankalaa, mutta ei mahdotonta. Paikallissubussisysteemit ovat kehittyneet aika lailla 90-luvulla. Morogoron ja Darin väliä (200 km) liikennöivät bussit ovat aika vilttejä, mutta nykyään busseissa on



GAYON KOTONA, KATIZO NÄYTTÄÄ MILTÄ EUROOPPALAISEN MENÄ NÄYTTÄÄ, DAR ES SALAAM '97.



vauhtirajoittimet.

TK: Aikataulu on sellainen, että busi lähtee heti kun se on täynnä. Siis todella täynnä, kaikkea mahdollista - ja varsinkin tunnelmaa. Kun se lopulta lähtee (ensin tunti moottorin ulvotusta, kytkimen nostatusta ja sisäänheittäjien mainoskarjuntaa lisämatkustajien houkuttelemiseksi), niin sitten mennään eikä meinata, torvet ja stereot soiden, kuoppia väistellen ja jarruja säästellen.

LP: Tansanialainen tapa hoitaa asioita on käydä henkilökohtaisesti jonkun virkamiehen tai vaikuttajan puheilla, pyytää audienssia ja esittää asiansa. Harvoin tulee torjutuksi ja usein törmää ihan hyviin tyyppeihin - tietysti joskus myös päinvastoin. Kaikkeen kannattaa yrittää etsiä tansanialainen ratkaisu - sillä on yleensä toimintamahdollisuuksia.

Tansanialainen sarjakuva on elänyt vitaalisen vaiheen 90-luvulla ja on ollut kivaa olla siinä mukana. Homma jatkuu, mutta miten, sen näkee...

Ainakin viestintäsarjakuva on nyt jo suomalaisissa kehitysyhteistyökuvioiden täysin hyväksytty ajatus. Vuorovaikutusta syntyy kun voimme esitellä afrikkalaista sarjakuvaa suomalaiselle (ja pohjoismaiselle) yleisölle, näyttelyin, käännöksin ja esitelmätilaisuuksissa. Se on ehkä viime vuonna perustetun Maailman sarjakuvat ry:n näkyvin panos täällä Suomessa.

Lisätietoja

Leif Packalén,
sarjakuvaneuvos, puheenjohtaja
Maailman sarjakuvat ry
Vanamontie 4 E 156
01350 Vantaa
puh. 09-8736751 fax 8361619
email: lpackalen@pack.pp.fi



KÄVIKME VIELÄ MOIKKAAMASSA
FRANKIA ENNEN LÄHTÄÄ.

DAR ES SALAAM '96